

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU GREITOJO MAISTO RESTORANO „JAMMI“ DARBO SKELBIME

2017 m. lapkričio 28 d. Nr. (17)SI-20)SP-94

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje 2017 m. spalio 5 d. buvo gauta informacija apie tai, kad greitojo maisto restoranas „Jammi“ (UAB „Kulverstukai“) ant vieno iš savo restoranų (Kalvarijų g. 88, Vilniuje) pakabinęs darbo skelbimą, kuriame nurodoma, kad dirbti slankiuoju grafiku ieškoma pardavėjos-kepėjos (toliau ir – skelbimas). Skelbime nurodoma tik moteriškos giminės pareigų forma.

Atliekant patikrinimą, kurio metu Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos (toliau ir – Tarnyba) Teisės skyriaus teisininkas Karolis Čepas skambino skelbime pateiktu telefono numeriu (8 655 46661), klausdamas, ar galėtų įsidarbinti nurodytose pareigose, telefonu atsiliepusi moteris (nepranešusi savo pareigų ir pavardės) patvirtino, kad skelbimu ieškoma tik moterų, norinčių dirbti greitojo maisto restorane.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 14 ir 15 straipsniais bei 24 straipsnio 3 dalimi, 2017 m. spalio 12 d. nuspręsta pradėti tyrimą lygių galimybių kontrolieriaus iniciatyva dėl galimo Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio reikalavimų pažeidimų.

Lygių galimybių kontrolierius, vadovaudamasis Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2017 m. spalio 19 d. raštu Nr. (17)SI-20)S-588 kreipėsi į greitojo maisto restorano „Jammi“ (UAB „Kulverstukai“) vadovą G. B. ir paprašė motyvuoti paaiškinti, ar į darbą pardavėju-kepėju greitojo maisto restorane „Jammi“ restorane (Kalvarijų g. 88, Vilnius) yra priimamos tik moterys, jei taip – kodėl. Taip pat prašyta pateikti informaciją, ar į darbą pardavėju-kepėju pretendavo vyrai, jei taip – ar jiems buvo sudarytos galimybės dalyvauti

atrankoje į siūlomas pareigas, klausta, ar į siūlomas pareigas darbuotojas yra priimtas, taip pat kokia to asmenis lytis. Taip pat buvo paprašyta pateikti kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierius

n u s t a t è:

2017 m. lapkričio 16 d. Tarnyboje buvo gautas UAB „Kulverstukai“ direktoriaus G. B. raštas „Dėl informacijos pateikimo“. Atsakyme direktorius pažymėjo, kad priimant asmenis į darbą UAB „Kulverstukai“ netaikomi diskriminaciniai reikalavimai. Visiems kandidatams taikomos vienodos sąlygos nepaisant jų lyties ar amžiaus. Vienintelis reikalavimas, kurį turi atitikti kandidatai – turėti reikiamą sveikatos pažymėjimą, kad jam leidžiama dirbti nurodytose pareigose. G. B. taip pat informavo, kad skelbimas buvo suformuluotas būtent taip, nes per įmonės veiklos metus ypatingai retai kreipdavosi kandidatai vyrai, norintys dirbti šiose pareigose. Nurodoma, jog darbo skelbimų tekstas yra pakoreguotas.

Įmonės direktorius taip pat pažymėjo, jog įmonė nesilaiko politikos, kad į darbą priimamos tik moterys. Kandidatais į pardavėjos (-jo)-kepėjos (-jo) pareigas gali būti visi asmenys, kurie turi atitinkamus sveikatos pažymėjimus. Šioms pareigoms netaikomi jokie papildomi kvalifikaciniai reikalavimai.

G. B. paaiškino, kad „Jammi“ kavinėje, esančioje Vilniuje, Kalvarijų g. 88, vyrai niekada nedirbo ir nepretendavo dirbti. Per įmonės veiklos praktiką nurodytose pareigose dirbo tik vienas vyras (kavinėje, esančioje Vilniuje, Medeinos g. 8). Įmonė nuolat ieško naujų darbuotojų, nes personalo kaita yra nemaža, be to, reikia darbuotojų ne tik dirbti kavinėje, įsikūrusioje Kalvarijų g. 88. Be jos įmonė turi dar penkias prekybos vietas. Direktorius pažymėjo, kad pastaruosiu metu kavinėje, esančioje Kalvarijų g. 88, nebuvo įdarbintas nė vienas naujas asmuo. Nauji darbuotojai buvo priimti į kitas prekybos vietas. Bendrovės vadovas taip pat informavo, kad įmonėje darbuotojai dėl įvairių priežasčių dažnai rotuojami, t. y. keičiamos jų darbo vietos. Visi pastaruosiu metu priimti asmenys yra moterys, nes tik moterys ir pretendavo. Taip pat pažymėtina, jog, kaip ir rašyta pirmiau, atvejai, kai į nurodytas pareigas pretenduoja vyrai, yra išskirtinai reti ir įmonės praktikoje toks buvo tik vienas.

Lygių galimybių kontrolierius

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar UAB „Kulverstukai“ administracija, skelbime nurodydama siūlomas pareigas moteriškąja gimine, nepažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio reikalavimų.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. Chartijoje numatytas ypatingas dėmesys lyčių lygybei.

2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, siekiama sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties ir užtikrinti lygias galimybes naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, siekiama valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Direktyvoje teigiama, kad vyrų ir moterų lygybės principas yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus

teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamai Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalis.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnyje numatyta, kad skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 5 punkte nurodytą atvejį, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeimines padėties, amžių (išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus), privatų gyvenimą ar šeimos planus.

Aptariamu atveju greitojo maisto restorane „Jammi“, įsikūrusiame Kalvarijų g. 88, Vilniuje, buvo patalpintas darbo skelbimas, kuriame siūlomas pardavėjos-kepėjos darbas slankiuoju grafiku; pareigų forma buvo nurodyta tik moteriška gimine. Atlikus patikrinimą ir paskambinus skelbime nurodytu numeriu, atsiliepusi moteris patvirtino, kad vyrai kandidatuoti negali. Savo atsakyme UAB „Kulverstukai“ direktorius G. B. teigia, jog įmonė nesilaiko politikos, kad į darbą priimamos tik moterys, kandidatais gali būti visi asmenys, kurie turi tinkamus sveikatos pažymėjimus, priimant į darbą nėra taikomi jokie papildomi kvalifikaciniai reikalavimai.

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 1999 m. lapkričio 4 d. nutarime Nr. 5(74) „Dėl pareigų, profesijų, mokslo laipsnių ir panašių pavadinimų“ (toliau – nutarimas Nr. 5(74)) nurodyta, kad pareigų, profesijų, teisinio statuso, rangų, titulų, mokslo laipsnių ir panašūs pavadinimai apibendrintai turi būti reiškiami vyriškosios giminės daiktavardžiais. Nagrinėjamu atveju skelbime nurodyta pareigų forma tik moteriška gimine, taip teikiant vienai lyčiai (šiuo atveju – moterims) pirmenybę užimti pareigas ir ribojant vyrams galimybę kandidatuoti dėl nurodytų pareigų. Įmonės direktorius G. B. pabrėžė, kad skelbimas buvo taip suformuotas, nes per įmonės veiklos metus ypatingai retai kreipdavosi kandidatai vyrai, norintys dirbti šiose pareigose (direktorius pateikė duomenis, kad toks atvejis buvo tik vienas, kai vyras dirbo nurodytose pareigose). Visi skirtinguose įmonės valdomuose restoranuose įdarbinti žmonės yra moterys, nes, įmonės vadovo teigimu, tik moterys kandidatavo. Taip pat buvo informuota, kad šiuo metu skelbimai yra pakoreguoti.

Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 5 punktą, Moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu nelaikoma, kuomet atliekamas tam tikras darbas, kurį atlikti gali tik konkrečios lyties asmuo, kai dėl konkrečių profesinės veiklos rūšių pobūdžio arba dėl jų vykdymo sąlygų lytis yra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas, šis traktavimas yra teisėtas ir reikalavimas yra tinkamas (proporcingas). Tiriamoje situacijoje svarbu atsakyti į klausimą, ar nurodytoms pardavėjo-kepėjo pareigoms lytis yra esminis ir lemiamas reikalavimas. Manytina, kad pardavėjo-kepėjo pareigų esminiai elementai yra maisto gaminio paruošimas ir jo

pardavimas, bendravimas su klientu, naudojimas kasos aparatu ir kiti panašūs veiksmai. Tokius veiksmus gali vienodai gerai atlikti tiek moteris, tiek vyras, taigi lyties pagrindas negali būti laikomas esminiu ir lemiamu reikalavimu. Iš to galima daryti išvadą, kad pareigų nurodymas vien moteriškąja gimine yra niekaip nepagrįstas, darbo funkcijas gali atlikti abiejų lyčių asmenys, taigi pareigų nurodymas moteriškąja gimine yra ribojantis vyrų lygias galimybes kandidatuoti dėl darbo greitojo maisto restorane „Jammi“.

Darytina išvada, kad UAB „Kulverstukai“ administracija, darbo skelbime dėl pardavėjo-kepėjo pareigų greitojo maisto restorane „Jammi“ nurodydama pareigas tik moteriškąja forma, nepagrįstai suteikė pirmenybę vienai lyčiai (moterims). Tokiais veiksmais UAB „Kulverstukai“ tiesiogiai diskriminavo vyrus ir pažeidė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnį, t. y., padarė moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimą.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 straipsniu bei Lygių galimybių įstatymo 14 straipsniu, 15 straipsniu ir 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu:

Lygių galimybių kontrolierius

n u s p r e n d ž i a:

1. Įspėti UAB „Kulverstukai“ direktorių G. B. dėl padaryto pažeidimo.
2. Su sprendimu supažindinti UAB „Kulverstukai“ direktorių G. B.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01119 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Seimo kontrolierius,
laikinais pavaduojantis lygių galimybių kontrolierių

Raimondas Šukys